

GENDER STATISTIKASINING MAMLAKAT HAYOTI UCHUN MUHIM MASALA

Nazokatxon Otabek qizi

Farg'ona davlat universiteti tarix fakulteti talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7963384>

Annotatsiya. Ushbu maqolada gender statistikasi ayollar va erkaklar holatidagi o'zgarishlarni kuzatishi, institutsional o'zgarishlarning gender guruhlari pozitsiyasiga ta'sirini kuzatishi, xalqaro taqqoslashlarni o'tkazish imkoniyatini berishi hamda yangi ko'rsatkichlar va yo'nalishlarni ishlab chiqishi, mamlakatimizda gender statistikasi tizimini rivojlantirishni nazarda tutuvchi g'oyalar tog'risida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: Gender tenglik, gender statistikasi, inson huquqlari, resurslar gender taqsimot, ijtimoiy siyosat samaradorligi, na'munaviy so'rovlar.

GENDER STATISTICS IS AN IMPORTANT ISSUE FOR THE LIFE OF THE COUNTRY

Abstract. In this article, gender statistics monitor changes in the status of women and men, monitor the impact of institutional changes on the position of gender groups, provide an opportunity to conduct international comparisons, and develop new indicators and directions, considering the development of the gender statistics system in our country thinking about the main ideas.

Key words: Gender equality, gender statistics, human rights, gender distribution of resources, effectiveness of social policy, sample surveys.

ГЕНДЕРНАЯ СТАТИСТИКА – ВАЖНЫЙ ВОПРОС ДЛЯ ЖИЗНИ СТРАНЫ

Аннотация. В данной статье гендерная статистика отслеживает изменения в статусе женщин и мужчин, отслеживает влияние институциональных изменений на положение гендерных групп, дает возможность проводить международные сравнения, а также разрабатывать новые показатели и направления, систему гендерных статистики в нашей стране обсуждались идеи развития.

Ключевые слова: гендерное равенство, гендерная статистика, права человека, гендерное распределение ресурсов, эффективность социальной политики, выборочные обследования.

Gender statistikasi ayollar va erkaklarning quyidagi sohalaridagi holatiga oid ma'lumotlar to'plamidir: aholi, oila, sog'liqni saqlash, ta'lim va aloqa, bandlik, inson huquqlari va siyosat. Optimal ijtimoiy-demografik siyosatni ishlab chiqishda, ayollar va erkaklar uchun teng huquq va teng imkoniyatlar tamoyilini amalga oshirishda ayollar va erkaklarning muayyan ijtimoiy-demografik guruhlar sifatidagi xususiyatlarini hisobga olishning eng muhim vositalaridan biri hisoblanadi.

Gender statistikasi an'anaviy statistika sohalarining har birining ajralmas qismidir; ayollar va erkaklarning ahvoli to'g'risidagi statistik ma'lumotlarni aniqlash, ishlab chiqish va tarqatishga xizmat qiladi; mamlakat aholisiga ta'sir ko'rsatadigan har qanday siyosatni ishlab chiqishda, shu jumladan gender byudjetini shakllantirish jarayonida hisobga olinadi.

Ayollar va erkaklar jamiyatda turli rollarni o'ynashda davom etadilar va resurslardan tengsiz foydalanish va nazorat qilishda davom etadilar. Erkaklar va ayollarning qobiliyatlari va qiziqishlari ham har xil. Ushbu farqlar rasmiy statistikada to'liq aks ettirilishi kerak. Gender

yondashuvi nafaqat ayollarga, balki erkaklarga ham qaratilgan. Erkaklar pozitsiyasini o'rganish ayollarning pozitsiyasini tushunish uchun ham juda muhimdir.

Aholining erkaklar va ayollarga bo'linishi aholining boshqa ijtimoiy toifalarga bo'linishi bilan to'ldiriladi. Barcha ijtimoiy toifalarning, masalan, jinsi, yoshi, etnik guruhi, ta'lim va kasbiy guruh, kam ta'minlanganlar guruhi, migrantlar yoki nogironlar guruhining o'zaro ta'sirining tabiatini hisobga olish muhimdir.

Ma'lumotlar jinsi, yoshi, ta'lim guruhi va boshqalar bo'yicha ajratilganda byudjetlashtirish uchun juda qulaydir. Bu ayollar va erkaklarning turli ijtimoiy guruhlari resurslaridan foydalanish imkoniyatini to'g'ri baholash, kamsitish chuqurligini baholash imkonini beradi. Masalan, migrant ayollar jinsi va muhojirlar guruhiga a'zoliigi asosida ikki tomonlama kamsitish yoki resurslarga kirishda ikki tomonlama to'siqlarga duch kelishlari mumkin.

Resurslarning gender taqsimotining statistik aks ettirilishi resurs hajmining taqsimlanishi va uning sifat tarkibiy qismlarining taqsimlanishini ifodalashi kerak. Agar o'z-o'zini ish bilan ta'minlaydigan aholi orasida ayollar ulushini hisobga oladigan bo'lsak, yakka tartibdagi bandlik turlarida ishtirok etish to'g'risida ma'lumot kerak bo'ladi ("shuttlewoman", repetitor, detektiv, haydovchi). Sog'liqni saqlash tizimi xizmatlaridan foydalanish darajasini jins bo'yicha ehtiyojlar bo'yicha taqdim etish muhimdir. Gender davlat statistikasining keng qamrovli tizimi ayollarning hayotning barcha jabhalarida - oilada (uy xo'jaligida), ishda, ta'limda, sog'liqni saqlashda, aloqada, insoniyatda tutgan o'rni bilan solishtirganda mavqei haqida tasavvur hosil qilishi kerak. huquqlar va siyosat.

Gender statistikasi bu nafaqat statistikaning barcha bo'limlari bo'yicha barcha mumkin bo'lgan ko'rsatkichlarni jinslar bo'yicha taqsimlash, balki gender tengsizligini tezkorlik bilan kuzatib boruvchi, gender mehnat taqsimoti va gender stereotiplarining unga ta'sirini ochib beradigan va ta'kidlaydigan shunday statistik tizimni yaratishdir. jins bo'yicha kamsitish. Hayotning barcha sohalarida erkaklar va ayollarning holati to'g'risidagi ma'lumotlardan tashqari, gender statistikasi ayollar va erkaklar holatidagi o'zgarishlarni kuzatish, institutsional o'zgarishlarning gender guruhlari pozitsiyasiga ta'sirini kuzatish, xalqaro taqqoslashlarni o'tkazish imkoniyatini berishi kerak. , hamda yangi ko'rsatkichlar va yo'nalishlarni ishlab chiqish. Bu mamlakatda gender statistikasi tizimini rivojlantirishni nazarda tutadi.

Gender statistikasi bo'yicha ma'lumot manbalari butun tizimni ifodalaydi: aholini ro'yxatga olish, tanlanma so'rovlar, ma'muriy ma'lumotlar. Aholini ro'yxatga olish mamlakat aholisini har tomonlama qamrab olish, aniq sana bo'yicha ma'lumotlarni to'plash va savollarning nisbatan kichik ro'yxati bilan tavsiflanadi. Ma'muriy ma'lumotlar turli ro'yxatlar (harbiy ro'yxatga olingan saylovchilar), ro'yxatlar va joriy ro'yxatga olish ma'lumotlari bilan ifodalanishi mumkin. Aholi registrlari jarayonni tashkil etishning texnik murakkabligiga qaramay, ko'plab mamlakatlarda tarqatiladi va shaxsning demografik hodisalari, uning ijtimoiy-professional holati to'g'risidagi ma'lumotlarni o'z ichiga oladi. Aholini joriy hisobga olishda aholining hayotiy harakati (tug'ilish, o'lim, nikoh, ajralish) va migratsiya hodisalarini qayd etish faktlari qayd etiladi.

Namunaviy so'rovlar aholi, uy xo'jaliklari, korxonalar hayotining ayrim tomonlarini chuqurroq o'rganadi. Gender statistikasi uchun vaqtdan foydalanish bo'yicha so'rovlar ayniqsa muhimdir.

Odamlar kun davomida o'z vaqtlarini turli tadbirlarni bajarish uchun qanday ajratishlari haqida ma'lumot to'planadi. Statistik ma'lumotlar odamlarning faoliyat turlarini, ushbu tadbirlarning har birini amalga oshirish uchun sarflangan vaqtni, ularni amalga oshirish shartlarini aks ettiradi. Ayollar va erkaklar muammolari haqida ma'lumot olishning samarali usuli turli manbalardan bog'langan yoki birlashtirilgan ma'lumotlarni yoki bitta manbadan bo'ylama ma'lumotlarni yaratishdir (ya'ni, tanlab olingan so'rovning turli bosqichlari yoki turli aholi ro'yxatidan olingan birlashtirilgan ma'lumotlar).

Ba'zida gender tengligining sifat xususiyatlarini o'lchash qiyin. Masalan, ayollar huquqlariga rioya etilishi, ayollarning iqtisodiy resurslardan, ta'lim va sog'liqni saqlashdan teng foydalanish imkoniyatini baholash qiyin.

Bugungi kunda sifat xususiyatlarini miqdoriy parametrlar bo'yicha baholash sohasida bir nechta usullar ishlab chiqilgan:

- 1) bilvosita ko'rsatkichlar yordamida. Masalan, ayollar yoki erkaklar oladigan ta'lim sifatini ta'lim muassasalaridagi asosiy xodimlar soni kabi ishonchli ko'rsatkichlar bilan o'lchash mumkin; zamonaviy o'quv qurollari bilan ta'minlash; imtihonlarni muvaffaqiyatli topshirganlarning ulushi; ta'lim olish xarajatlari; ta'lim muassasalarining turi va boshqalar;
 - 2) turli qo'shimchalar yordamida. Ayollar yoki bolalar huquqlari bo'yicha ombudsman lavozimini ta'sis etish to'g'risidagi ma'lumotlar uning jamiyatdagi rolini aks ettiruvchi ko'rsatkichlar bilan to'ldirilishi mumkin (masalan, ombudsmanga taqdim etilgan ishlar soni);
 - 3) respondentlarning javoblarini masshtablash. Masalan, onalar o'limini o'rganishda respondentlardan antenatal parvarish sifatini 1 balldan ("qoniqarsiz") 10 ballgacha ("barcha talablarga javob beradi") baholash so'ralishi mumkin;
 - 4) bir necha mamlakatlar uchun bayonotning haqiqat yoki yolg'onligini tahlil qilish orqali. Agar u yoki bu konvensiya mintaqa mamlakatida ratifikatsiya qilingan bo'lsa, unda bu ma'lumot miqdoriy hisoblanadi, chunki uning taqdimoti nominal sifat ko'rsatkichlari reytingi bilan bog'liq;
 - 5) ma'lum sifat ma'lumotlarini ularning ahamiyatiga ko'ra tartiblash. reytingini tushuntiring.
- Shuni yodda tutish kerakki, aholini ro'yxatga olish dasturlari, so'rovlar, joriy ro'yxatga olish shakllarini ishlab chiqishda, shuningdek, olingan natijalarni tahlil qilishda sifatli sotsiologik tadqiqot usullaridan (fokus-guruhlar, suhbatlar va boshqalar) foydalanish foydalidir. Sifatli tadqiqotlar yashirin gender muammolarini aniqlash, gender afsonalari va stereotiplarini yo'q qilish va miqdoriy usullar yordamida olish mumkin bo'lmagan ma'lumotlarni to'ldirish imkonini beradi. Axborot to'plash va mavjud vaziyatni tahlil qilishning miqdoriy va sifat usullarining kombinatsiyasi ayollar va erkaklarning ahvolini o'rganishning istiqbolli va istiqbolli usuli hisoblanadi.

Gender statistikasining afzalliklari nafaqat ayollar va erkaklar, ayniqsa ijtimoiy xavf guruhlari uchun, balki butun davlat va jamiyat uchun ham mavjud, chunki boshqarish uchun siz bilishingiz kerak.

Gender statistikasi:

- a) mamlakatda statistik tizimni takomillashtirish, ko'rsatkichlarni batafsil tavsiflash, ularni ijtimoiy-demografik guruhlar bo'yicha taqsimlash, o'rtacha qiymatlarning past ahamiyatliligi ("kasalxonadagi o'rtacha harorat") muammosini hal qilish;
- b) butun jamiyatning, shuningdek, olimlar, ish beruvchilar, siyosatchilar, nodavlat notijorat tashkilotlarining ayollar va erkaklar ahvoli to'g'risida xabardorligini oshiradi;

- c) davlat ijtimoiy siyosati samaradorligini oshiradi;
- d) barcha darajadagi genderga asoslangan byudjetlashtirishning axborot bazasini ta'minlaydi va samaradorligini oshiradi;
- e) korporativ ijtimoiy siyosat hamda nodavlat notijorat tashkilotlari va donorlar faoliyati samaradorligini oshiradi;
- f) mamlakatning iqtisodiy, demografik va ijtimoiy rivojlanishida gender omilini hisobga olish imkonini beradi.

Gender statistikasi genderga mos byudjetlashtirish haqida ma'lumot beradi va byudjetlashtirish jarayonining samaradorligini oshiradi

Mana, gender migratsiya statistikasi qanday savollarga javob berishi mumkinligiga misol. Umumiy migratsiya oqimlarining feminizatsiyasi kuchayib borayotgani, miya oqimining feminizatsiyasi, noqonuniy migratsiya va qabul qiluvchi mamlakatlarda noqonuniy bandlik sektorlarining feminizatsiyasi fonida, migrantlarning ijtimoiy-demografik tarkibi haqidagi oddiy savollarga javob berishdan tashqari, gender migratsiya statistikasi. oqimlar va kontingentlar ko'plab murakkab savollarga javob berishga yordam beradi. Ayollar va erkaklar mehnat va o'qish migratsiyasining rivojlanishiga qay darajada hissa qo'shmoqda? Noqonuniy migratsiyaning o'sishiga? Iqtisodiyotning ayrim tarmoqlarini rivojlantirishda? Belgilangan mamlakatda tug'ilish va o'lim ko'rsatkichlarining dinamikasi? Immigratsion jamoalarning moslashuvi va integratsiyasi? Xotin-qizlar muhojirlarni integratsiyalash siyosatida yoki kelib chiqqan mamlakat iqtisodiyotiga "aql va qo'l"ni qaytarish siyosatida asosiy tayanch bo'la oladimi? Migrantlarning birinchi va keyingi avlodlari ayollari va erkaklari qanday moslashadi va integratsiyalashadi? Migrant ayollar yoki migrant erkaklar uchun o'ziga xos muammolar bormi? Maxsus qo'llab-quvvatlash dasturlari qay darajada talab qilinadi? Ko'rib turganimizdek, bular demografik vaziyatni tahlil qilish, iqtisodiy rivojlanishni baholash va ijtimoiy siyosatni ishlab chiqish sohasidagi savollardir.

Gender statistikasining iste'molchilari olimlar, siyosatchilar, mansabdor shaxslar, nodavlat notijorat tashkilotlari vakillari, ish beruvchilar va umuman jamiyat, gender statistikasining iste'molchilari esa mansabdor shaxslar, olimlar, siyosatchilar, NNT vakillari, ish beruvchilar va umuman jamiyatdir.

REFERENCES

1. Gender byudjeti bo'yicha qo'llanma. Gender byudjeti va boshqaruvi xalqaro markazi. BMT Ayollar 2013 yil
2. "Echo" nodavlat notijorat tashkiloti tomonidan "Mahalliy hamjamiyatlar uchun gender byudjeti" loyihasi doirasida, AQSh Xalqaro Taraqqiyot Agentligi (USAID) tomonidan moliyalashtirilgan "Markaziy Osiyoda ijtimoiy innovatsiyalar" dasturi doirasida Yevroosiyo jamg'armasi ko'magida tuzilgan. Qo'llanma.
3. Bahromova M.O`zbekistonda gender tenglikni ta'minlashda xotin-qizlarning roli.Образование и наука в XXI веке.2-qism 1179-1182 b.